

COSINZEANA

REVISTA
LITERARĂ
ILUSTRATĂ
REDACTOR: SEB.
BORNEMISA

ANUL I.

Orăștie, 15 November 1911.

Nr. 3.

Cuprinsul:

Victor Eftimiu: Poemele singurătății (poezii).

Liviu Rebreanu: Proștii (nuvelă).

I. U. Soricu: De departe (poezie).

Mih. Gașpar: Sub Stefan-Vodă (nuv. ist.)

Seb. Bornemisa: Reverie (poezie).

V. C. Osvadă: Pe drumuri (note economice).

Aron Cotruș: Când am trecut în noaptea asta (poezie).

C. Ș. Făgețel: Oameni cari au fost, de N. Iorga (dare de seamă).

Ermil Borcea: Din raiul sărutărilor (versuri umoristice).

FLORI DE-O ZI:

Povestea ochilor cari mint; Războiul sfânt;

Moartea unui poet al plebei; Întâiul martir al presei.

RÂNDURI MĂRUNTE:

Sărbătorirea lui Eminescu; A. Ciura: Amintiri; Pentru întărirea bisericei și a neamului; Proștii; Poemele singurătății; Noutăți literare.

SCRISORI DELA REDACȚIE

GHICITURI ILUSTRATE

BIBLIOGRAFIE

ILUSTRĂȚII:

Mihail Eminescu; Parte din cimitirul din Genua; Preoți mohamedani chemând poporul la arme; Soldat italian bersagliere.

Prețul unui ecsemplar 30 bani.

„COSINZEANA“

Invitare la abonament.

Revista „*Cosinzeana*“ apare până la Anul-nou (lunile Octobrie, Novembre și Decembre), ca numeri de probă, de 2-ori pe lună, — și se dă pe acest timp:

În Austro-Ungaria cu . . . . . 1 cor.

În România, America și altă străinătate, cu 2 cor.

Dela Anul-nou încolo va apărea de trei-ori pe lună, ori chiar în fiecare săptămână, ca publicație regulată, cu preț de abonament corăspunzător.

= Banii de abonament se trimit la adresa „*Librăriei Naționale*“ S. Bornemisa în Orăștie (Szászváros), în a cărei editură apare revista.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„Biblioteca scriitorilor dela noi“,

în care se vor tipări rând pe rând toți scriitorii români din Ardeal, Țara Ungurească și Bănat, morți și în viață, a apărut întâiul număr:

ALECSANDRU CIURA: AMINTIRI

Volumul are 264 pagini și cuprinde 23 nuvele, a căror subiect e luat din viața nenorociților noștri moți din Munții Apuseni și din viața autorului. Bucățile sunt scrise într-o limbă neaoșă românească și cu multă putere și limpezime, că fiecare bucată te captivează, și-ți lăntuie interesul, procurându-ți o rară mulțumire sufletească.

De mult n-a apărut la noi la Români o carte așa de frumoasă și aparația ei, mai ales, că-i tipărită la noi în Ardeal, și e frumos tipărită, e adevărat eveniment pentru literatura noastră națională din Ardeal.

Se poate comanda dela „*Librăria Națională*“ S. Bornemisa, Orăștie—Szászváros, în editura căreia a apărut. Prețul unui ecsemplar e cor. 1.60 + 20 bani pt. porto. La comande de peste 10 ecsemplare se acordă un rabat cuvenit!

COSINZEANA

REVISTĂ LITERARĂ ILUSTRATĂ

* * *

REDACTOR: SEBASTIAN BORNEMISA

Poemele singurătății

VICTOR EFTIMIU

Seri de toamnă

Din cerul scund coboară seara,
O seară tristă ca uitarea,
O seară tristă ca mormântul,
Ce crește și înghele zarea....

Se țese umbra în odaie,
Se țese și 'nfășoară toate...
Abia s'aude, în răstimpuri
Un tropot și-un vârtej de roate...

Abia de-auzi în depărtare
Un pas ce vine și se pierde
Și-abia de vezi câteo lumină,
Solie ca să te desmierde...

*

Ce triste-s serile de toamnă
Când nu e nimenea în casă
De cât lumina plumburie,
De cât urâtul ce te-apasă.

Când toate parcă te uitară
Când lumea ta îți pare moartă,
Când stai și-ascuți... și-aștepți zadarnic
Să-ți bată cineva la poartă...

O O O

6 fată coase la fereastră...

Pe obrazul stins, pe mâna-i slabă,
În ochii triști din cale-afară
Și-a pus pecetea nendurată
Pierduta vieții primăvară.

Se scoală 'ncet... aprinde lampa
Mai plină-i casa, și-i mai bună,
Iar ploaia pare că-i un cântec
Ce din adânc de vremi răsună.

Un cântec trist și fără vorbe
Pornește 'n dulcea înopțare
Și lampa cântă, lampa plânge
Povestea unei vieți amare.

Iar acul, ochii și lumina
Și ploaia care 'n geamuri bate
Urzesc poemul plin de jale
Al fetelor nemăritate...

O O O

De ce mă poartă vechiul dor

De ce mă poartă vechiul dor
Să trec din nou neștiutor,
Pe drumul unde pașii ei
Zdrobiră frunzele de tei?

Cobor când soarele-n apus
Petrece ziua ce s'a dus,
Când peste tot neștiutor,
Tresaltă frunzele — și mor.

E galben câmpul. E uscat
Frunzișul galben aninat
De-asupra tristelor alei,
Ori sfârâmat supt pașii mei...

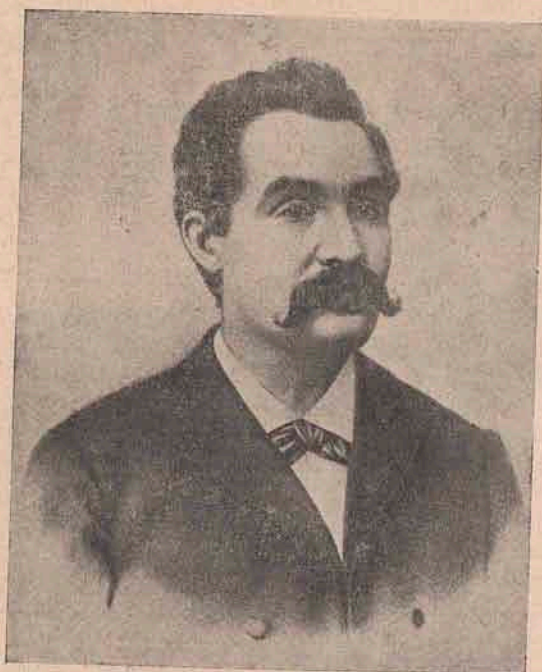
E mult de-atunci... Așa gemea
Acelaș vânt în urma mea,
Aceleași ramuri mari de tei
Ningeau petale 'n părul ei.

Și aceleași raze din apus
Mureau în ochii ce s'au dus

De ce mă cheamă vechiul dor,
Să tulbur pacea frunzelor?...

O O O

Mihail Eminescu.

PROȘTII

LIVIU REBREANU

Când să iasă Nicolae Tabără din casă, se poticni în prag și cât p'aci să se prăvale, cu dăsații de-a umăr, cum eră.

— Bagă de seamă, bărbate, — îi zise nevastă-sa cu glasul răgușit de spaimă, — bagă de seamă să nu pătești ceva, că asta nu înseamnă bine!

— Ia taci mulcom, măi drace, nu-mi tot cobi a rău, — mormoi Nicolae necăjit, bojdicăind până în mijlocul ogrăzii. Da' ce să păteșc? — urmă apoi mai răspicat. Numai voi s'aveți grijă să nu-mi ticluiți vreo pozna până ce ne întorcem noi... Să fii cu ochii în patru la pologul ăla din livadă, să nu-l lași să vi-l mănânce toți câinii!

Mai boscorodi el vreo trei vorbe, apoi își scoase pălăria zdrențuită de paie, își făcu cruce, închinându-se ca la mătanie, și rosti domol:

— Doamne-ajută!..

Pe urmă își îndesă pălăria în cap, tuși de două ori, scuipă ascuțit și se întoarse către feciorul său, care așteptă somnoros deoparte:

— Hai, băete, să pornim, să nu întârziem!..

Femeia, luminându-le din prag cu felinarul, adăogă și ea cu mintea ei cea proastă:

— Așa, așa, grăbiți-vă, să nu vi se întâmple ceva... Dumnezeu să v'ajute!..

Dar Nicolae n'o mai auzi. Ieșise repede din curte și o apucase cu pași voinicești pe ulița ce se întindea ca un râu albenet printre casele pitite în noaptea de păcură. În urma lui feciorul tândăleă ca un mânz trudit ciulind urechile și uitându-se când în dreapta când în stânga, par'că i-ar fi fost frică să nu se năpustească cineva asupra lor.

În colțul ulicioarei ce duce la gară felinarul funinginit împrăștiă o lumină gălbuie, mucețită. Umbrele pervazurilor se tolăneau rășchirate ca degetele unei mâni uriașe și se prăpădeau îndată în beznă.

— Taci că-i bine! — răsuflă Nicolae oprindu-se o leacă subțel felinar.

— Oare n'o fi trecut? — bâlbâi feciorul, ca să zică și el ceva.

— Da' de unde! Doar l'am fi auzit șuerând! — făcu bătrânul cu mândrie, urnindu-se iar înainte.

Gara eră pustie toacă. Numai într'un ochiu de fereastră clipea flacăra bolnavă a unei lămpi de veghere. Cele trei perechi de șine licăreau ca niște dungi de argint subțel pâlparea lumini chircite.

— Bine că ne vedem aici, — blodogori Nicolae Tabără, scărjâind prundișul peronului cu pașii săi apăsați. De-acu poate veni când i-o plăcea, că nu mi-i frică...

Dibuiră amândoi prin întunecăciune căutând vreun locșor unde să se adăpostească până va sosi trenul. Feciorul, mai îndrăzneț, se apropiă de ușa sălii de deșeptare și puse încetinel mâna pe clanță. Eră încuiată. Zări în stânga ușii o bancă, o pipăi cu băgare de seamă, par'că s'ar fi gândit să se așeze sau nu, stătut o clipă la îndoială și în sfârșit se lăsă alături pe lespede de peatră dinaintea pragului. Bătrânul își așeză sarcina pe bancă și se cocoloși și el lângă fecior.

— Pe semne-i cam de vremior — se scânci feciorul într'un târziu cu glas potolit.

— Pe semne... Om așteptă, ce să facem? — răspunse Nicolae obosit.

Și de-acum amuțiră amândoi. Priveau duși încoace, încolo, se așezau mai bine pe lespede și gemeau înăbușit în restimpuri, par'că ar fi fost strânși în curele.

Cerul se mai răzbunse. Pete vinete șterse, presărate rar cu stele se deschisă prin volbura neagră de nouri. Și întunerecul prinse a se limpezi. De jur împrejur linii spălăcite, nehotărâte tremurau în beznă. Coamele dealurilor din față, ca un tăiuș de fereastră uriaș și hodorogit, se desemnau din ce în ce mai lămurit pe pânzișul cenușiu al văzduhului, iar deasupra lor coroa-nele plopilor bătrâni de pe țărmul Someșului se ridicau negre, ca niște mâni amenințătoare. Gălgăitul trudit al apei rătăcea prin aer ca tânguirile neînțelese ale unor oameni prăpădiți de nevoi.

Flăcăul se cotoșmăni mai bine pe lespede, își adusă genunchii până la nas și, cuprinzându-i cu amândouă brațele, băigui scurt și muștrător:

— Nu mai vine.

— Nu — tuși Nicolae scotocind în chimir după lulea. Aprinse și începă a păcăi alene, nepăsător, scuipând des și țîșnitor printre dinți.

Gara cu magazinele ei sure prinse a se desbrăca de întuneric. Un vânt aspru, tomnatic vâjâia prin porumbiștia dimprejur, scutură stăruitor oalele coperișelor. Iar peste linie, ascunsă sub sălciiile zăvoiuului, hruba de nuiete a hamalului răsări și ea, trezită din somn, cu ochiul roșu, plâns și ars de săracie.

Dinspre târg deodată se deslușiră zgomotul unor pași târați, greoi, însoțiți de gemete înfundate. Feciorul ridică fruntea și trase cu urechia:

— Vine cineva... zise înăbușit.

Portița zăplasilui scârțâi prelung și o babă gârbovită ca un gânj, cu fața sbârcită ca o hribă uscată, se apropiă de drumeti.

— Oare n'am întârziat, oameni buni? — întrebă dânsa îngrijorată.

— Nu, lele, nu — murmură Nicolae cu pipa ntre masele. Da' până unde? adăogă apoi cu jumătate gura, în vremece baba se ghemui pe bancă găfâind ca un dobitoc trudit.

— Până la Beclean, — răspunse ea pițigăiat, ștergându-și obraji cu mânecele cămeșii. Numai până la Beclean... A — vai de sufletul meu, ce-am alergat!.. Mă temeam să nu întârziu, Doamne ferește, de năpraznicul asta de tren, că mi-s'a părut că-l aud șuerând, când eram pe la biserică. Uuf! Toată-s un pic de apă... Și dumniavoastră-l așteptați?

— Îl așteptăm și văd că nu mai vine...

— Vă duceți departe?

— Ba nu... Până la Salva...

— Apoi ce să faci? Cată să ne sfărăm și să ne izbim, dacă vrem să trăim în pârdașnica asta de lume... Așa... Ce să facem?...

— Și iar mocniră, acuma tustrei, oftând și gemând în răstimpuri, cum fac țărani când nu mai știu ce să vorbească.

După o bucată de vreme un felinar verde ieși din cocioaba hamalului. Lumina gătită se bălăbănea necurmat, dispărea și iar se vedeă.

— Aha — tresări flăcăul — de-acu îndată sosește.

Felinarul se mări din ce în ce și pe urmă se desluși și chipul negru, bărbos al hamalului.

— Să deă Dumnezeu bună dimineța — făcu Nicolae trăgănat și smerit sculându-se și dându-se la o parte.

— Noroc — bombăni scurt hamalul.

— Oare vine de grabă, domnule? — întrebă și baba apropiindu-se un pas spre hamalul care înjură năcăjindu-se să potrivească cheia în broasca ușii

— Ce-mi tot dărlăești aici, babo? Ce-mi toci capul și dumneata? Nu cumva ți-ai ținea gura? se rătoi hamalul deodată semeț în sufletul său rânțed, că poate certă și el pe cineva, care-i mai slab decât dânsul.

Apoi, încetul cu încetul, gara se desmorți. Prin săli, pe peron, luminile lămpilor începură a răspândi raze palide, cărcălite cari tremurau și se îngrămădeau pe fețele încrețite ale celor care așteptau. Pe ulicioară se auzeau tot mai des leopăiturile pașilor grăbiți. Când și când uruiul roților unei trăsurii înjunghie văzduhul, se întetea apropiindu-se și se tăia brusc; urmă găfăitul cailor trudiți, vorbele repezi, aruncate din vârful limbii ale celor sosiași.

Și sala de așteptare gemea de lume. Țărani cu fețele supte, cu umerii obrajilor ieșiți în afară, cu barba și mustățile sbârlite se îmbulzeau deavalma printre muncitorii stăpâni, cu obraji ca cenușa, îmbrăcați în straie nemțești murdare și ferfenițite.

Apoi deodată, dintr-o odaie vecină șeful gării ieși somnoros, bosumflat, învăluit într-o manta groasă, și intra în biurow trântind ușa. Printre oamenii din sală se răspândiră ca fulgerul șoaștele: „Biletele! Vine al ce dă bilete!... Haideti la bilete!” Șeful însă se plimbă plictisit încoace și încolo, cu ochii jumătate închiși, apoi se opri, se întinse de câtevaori de-i pocniră oasele, își aruncă privirea spre ciasornicul din perete și se repezi pe peron unde prinse a trece în revistă pe pasagerii cari tropăiau din picioare sgribuliți și rebegiți de frig.

În sfârșit geamul ghișetului se deschise și pe marmora soioasă începură a zingăni banii aruncați în pripă. Nicolae Tabără cu feciorul său se umeriră și dâșii cu zor către rampă, strângând în pumnii înțelești paralele umezite de sudoare. Dar un vardist coșcogea se răpști la ei aținându-le calea:

— Unde vă burdușiți, he? Nu puteți aștepta până vă vine rândul?... Ei, drăcia dracului!..

Îl înșfăcă pe Nicolae scurt de guler și-l bruftui îndărăt, apoi, întorcându-se către un domn îmbrăcat bine, se ploconi zâmbind:

— Pofțiți, domnule, pofțiți înainte!..

...Din depărtare un șuer prelungit și răgușit spin-tecă aerul.

— Vine, vine! — fierbea lumea neliniștită îmbăc-sindu-se în ruptul capului spre ghișet.

— Fă-ți o bunătate, domnule, și ne dă două până la Salva, că ne lasă aici mașina! — stăru Nicolae Tabără pin dosul rampei întinzând mâna cu gologanii peste capetele oamenilor.

— Gura, prostule! — îl impunse șeful morocănos aruncându-i o privire cruntă și disprețuitoare, apoi închise repede ferestruica.

Țărani se înholbară uluiți unul la altul.

— Cre' că nu ne dă? — se auziră printre dâșii câteva voci pline de spaimă, în vreme ce o buduhaită de femei limbută strigă în gura mare:

— O bată-l scârba să-l bată, că mănios l'a făcut Dumnezeu!

Șeful însă se duse numai la aparatul telegrafic unde bocăni de două-ori, apoi iar se întoarse la geam.

Iar trenul se apropiă mănecând pământul. Scârțâitul sfâșietor al roatelor, pufăitul obosit al locomotivei se contopiau într'un răzbubuit surd, aspru, care creștea mereu. Apoi repede intra în gară și se opri brusc. Conductorul sări jos cel dintâiu și urlă hodorogit!

— Năsăud... o minutăăă!

Câțiva călători coboriră grăbiți luptându-se să străbată printre cei de pe peron, cari năvăliră furtunatic asupra vagoanelor.

— Unde mergeți, proștilor! — răcni conductorul către țărani cari alergau zăpăciți în sus și'n jos neștiind unde să se urce. Nu acolo mă! Mai la vale, prostule, mai la vale-s vagoanele pentru boi!

Conductorul strigă și zâmbea mulțumit în sine că a spus o glumă minunată. Când și când aruncă priviri pline de înțeles unui domn bondoc care se uită la dânsul și-l ascultă cu un suris de admirație pe buze...

La ghișet lumea se rărise deabinele. Abia vreo câțiva țărani bătrâni și slăbănogi mai forfoteau și se înghesuiau par'c'ar fi stat pe jeratic. Nicolae cu feciorul și cu baba, care acum se ținea de dâșii ca scaiul de oaie, alergau neîncetat dela un capăt al rampei la cellalt, priveau rugători în răstimpuri la vardistul care le răspundeă printr'o încruntare din sprâncene și la șeful care țacănea biletele și-i măsură cu sulite de dispreț când din întâmplare, îi cădeau înaintea ochilor. La urma urmelor însă ajunseră și ei la ferestruică.

— Două până la Salva — zise Nicolae pleoștit, numărând gologanii unsuroși pe tabla albă de marmură.

— Altădată să te înveți minte, mojăcule — îi sâsăi șeful aruncându-i biletele.

— Iartă domnule, iartă-ne și nu ne năpusti — bălbâi bătrânul umilit. Că noi sântem proști, păcatele noastre... Pesemne așa ne-a lăsat Dumnezeu, proști și năcăjiți și nepricepuți, păcatele noastre... Da' dumneavoastră trebuie să fiți mai iertători, că sunteți oameni învățați și...

— Hai, pleacă d'aici, prăpăditule, pleacă să nu te aud flecărind! Mi-e scârbă și-mi vine rău când vă văd — izbucni șeful cu glas dogit și strâmbând din nas, apoi trânti geamul și scupă cu greață.

Nicolae Tabără stătu o clipă nemișcat, clătină încetinel din cap, întrebător și nedumerit, pe urmă eși sprinten urmat de fecior și de babă. Când ajunseră pe peron auziră glasul ascuțit al conducătorului.

— Gataaa!

Se repezără tustrei înainte, spre locomotivă, apoi la mijlocul drumului își luară seamă și se întoarseră.

— Urcă-te, mă, urcă-te bătute-ar Dumnezeu să te bată, prostule! — sbârâi prin aer vocea aspră a conductorului.

Nicolae se avântă pe scările unui vagon în ale cărui ferestre zărise capete de țărani. Se cățără de clanță și o smuci cu putere, dar ușa nu îngădui. Și trenul șueră prelung și începă a bubui și a fosăi.

— Urcăți-vă, mă, urcăți-vă! — fulgeră din nou conductorul bătând din mâni și din picioare.

Bătrânul se dădă repede jos și se asvârli la altă ușă în vreme ce trenul prinse a înainta vîind, iar baba se bocea amarnic frîngându-și mâinile. În clipa aceea însă conductorul se nepusti ca un viespe asupra lui Tabără, îl înhăță de după cap, îi trânti un pumn în ceafă și-l îmbrânci pe scări la vale... Feciorul cu baba stăteau deoparte ca doi pociumbi și se uitau cu ochii sticliți de spaimă.

— Vă sculați mai de vreme, putregaiule, și nu mo-coșiți, fire-ați ai dracului să fiți! — le mugi conductorul dispărând într'un vagon.

Nicolae Tabără se prăvăli grămadă cu obrazul în prundiș și sângele îl prididi năvalnic pe gură și pe nas. Și așa rămase un dram bun de vreme, neclintit ca un mort. Creerii îi hăiau, iar sufletul îi sângeră și-l durea mai strașnic ca ranele feței. Apoi se ridică încetinel, clătindu-se pe picioare, își șterse sângele cu poala că-meșii și aruncă o privire mută în urma trenului, care se pierdă în ceața zorilor. Un val amar de vorbe îi răsări în suflet, dar printre buzele crâmpoțite deabia putu rosti oftând:

— Nu v'ajute Dumnezeu sfântul.

Printre nourii bolbocați în văzduh, la răsărit, o trambă de lumină cireșie se svârcolea și se întetea. Tabără își avântă povara în spinare și porni încet înainte pe o cărare spionoasă, cu capul plecat, cu inima urnită, iar feciorul și baba, tăcuți și îngândurați, îl ur-mară pârjol... Din noianul negru de nourii însă, soarele scăldat în sânge își înălță biruitor capul și improșcă în fețele drumeților o beteală de raze purpurii...

O O O

DE DEPARTE

I. U. SORICU

Și uită-mă. Cu ură zmulge
Din pieptul tău a mea icoană,
Zdrobește-o, calc-o în picioare
Și sufletului zi-i să tacă.
Sfășii din inima ta rupe,
Oprește-i sângele din rană
Și 'n haina nepăsărei mute
Privirea, versul îți îmbracă.

Nici cântece nici flori, nici lacrimi
Să nu mai înfioare lutul,
Sub care doarme cel mai mare,
Cel mai adânc dintre păcate,
Iubirea mea, — ce prinse aripi
Ca să străbată începutul
Și să pătrundă ne 'nțelesul
În care-o lume azi se zbate.

Că te-am iubit. — în lumea noastră
Mai este alt păcat mai mare?
Și tu, cărei durerea-ți dete
Aripi de vultur să te'nalți,
Cum din a nopților adâncuri
Se'nalță razele de soare,
Răbdă-vei să privesc la tine
Cu alți ochi decât ceilalți?

Ia-ți chip demonic de Meduză,
Copil al timpului, și treci
Peste cărarea, unde visul
Își sămănase trandalirii,
Zdrobește tot ce-ți ese 'n cale,
Să nu mai odrăslească 'n veci
Vlăstarele ce-aveau s'aducă
Banala roadă-a fericirii.

De te-aș fi coborît în tină,
De ți-aș fi înjosit avântul,
De-aș fi 'ntinat neprihănirea
Care-o vedem în pieptul tău,
De-aș fi 'nfrățit splendoarea dulce
A slavei tale cu pământul,
Tu să mă ierți. Iubirea însă?
Poți tu să ierți atîta rău?

Așa, copil senin al vremei,
Tu treci superbă înaintea,
E tot atîta. Tot o grupă
Ne-așteaptă pe-amândoi în cale.
Parfumul florilor ne'nșală,
Și raza soarelui ne minte,
Cum a minții icoana dulce
Din anii tinereței tale!

O O O

SUB STEFAN-VODĂ

Nuvelă istorică

MIHAIL GAȘPAR

— urmare —

Părintele Niculae se zăpăcise cu desăvârșire, neștiind ce să facă, să apuce pe urma boerului ori să urmărească umbra aceea care venea în goana calului peste stepă drept spre Prut.

Ridică palma dreaptă deasupra ochilor ca să vadă mai bine. Dar nu putea osebi decât un călăreț. Adevărat că ochii părintelui se cam mulțumiră de mult de slujbă, dar tot erau încă destul de buni. Atât vedea și dânsul că călărețul vine într-o goană nebună.

Deodată însă părintele se cutremură și scoase un strigăt de groază.

Pe urma călărețului începură a resări rezleț mai multe umbre înșirate într-o lungă linie sub zare, jos la poala orizontului.

Și din ce se desfăcea tot mai bine figura călărețului singuratic, se deslipiau tot mai mult și siluetele celorlalți călăreți, de fondul fumuriu al zării.

Părintele Niculae simți cum îi trece un fior rece peste șele.

Întinse capul înainte și privi încordat peste apele turburi ale Prutului năvalnic, la goana aceea nebună care începuse a se desfășura înaintea ochilor săi.

Din spate auzi alt zgomot și când se întoarse

Parte din cimitirul din Genua, despre care s'a scris în Nr. 1.

văzû pe boerul Stroe alergând alături de vreo zece argați cari duceau pe umeri un caic lung. Cevaș mai îndărăt venea o altă ceată de argați, înarmați cu arcuri. Unii dintre ei se vede că nu avuseseră răgaz, căci își tocmeau încă tolbele cu săgeți.

Când ajunse boerul lângă părintele Niculae, cercetă zarea și dând cu ochii de călărețul despre care se restise cu atâta tărie că ar fi pribeag, strigă la argați.

— Haid, băeți! Coboriți caicul în râu și încercați să cuprindeți mijlocul apei! Repede!

Argații, pe semne obicinuiți cu de al-de astea, în clipă puseră caicul jos, se proptiră cu spatele de margini, opintiră, și vasul porni la vale spre apă. Când atinsă apa, argații săriră pe rând în caic și apucară vâslele.

— Să vâsliți în susul apei și să veniți încet pe mijloc la vale. Aide!!!

Stroe Lupu izbi nerăbdător cu piciorul în pământ.

Moldovenii muiară lopețile în apă. Trupurile se plecară înainte, brațele se încordară și ciocul caicului începû a desface apa tulbure prelingându-se cu repejune în susul apei, țiinduse aproape de țărm.

Tocmai când porni caicul ajunseră și ceilalți argați.

— Măi copii, strigă Stroe, ia să adunați voi ceva uscături și să scăpărați un foc.

Încurând se aprinse și focul. Un sul lung de fum albastru se înălță în văzduh vestind din departe așezământ omenesc.

Într'acestea călărețul se tot apropia. Se putea acum deschilini bine. Eră un om nalt, călare pe un cal negru tătăresc. Călăreții cari veneau pe urma lui, eșiseră la larg. Puteau fi vreo 30—40.

— Pe Dumnezeu din ceruri, cei din dărăt sunt tătari, strigă Stroe.

Doamne feri-ne, se cruci părintele Niculae.

— Da ce neam să fie nenorocitul aista?, întrebă boerul ca și cum ar vorbi cu sine. Îmbrăcăminte nu-l dovedește nici moldovean, nici moscovit, nici leah.

— Mai știi, se încumetă părintele, ce creștin va fi. Ori a fi dintr'ai lor.

— Aș, răspunse Stroe, prea vine în goană. Uite cum se desprinde spuma de pe cal.

Călărețul putea fi acum cam la zece sboruri de săgeată dela apa Prutului.

Venea țință spre locul unde stetea Stroe și cu argații lui.

Clipă de clipă distanța se micșoră între călăreț și Prut.

Boerul Stroe începuse a învârti căciula de samur și a răcni din răputeri:

— Aici, creștine, aici — mă-ă-ă...

Pe urma boerului apucară și argații, ridicând un strigăt de se cutremură văzduhul.

Caicul care ajunsese binișor în susul apei, coti la dreapta, îndreptându-se încet spre mijlocul râului.

Strigătul argaților se curmă însă dintrodată de par'că l'ar fi tăiat în două o mână nevăzută.

Calul călărețului urmărit, pe semne s'a poticnit, căci se prăvăli la pământ, asvârlind într'un semicerc mare pe călărețul său.

Toate s'au petrecut într'o clipă.

— S'a mântuit cu dânsul, strigă Stroe desnădăduit.

Care nu-i fu însă mirarea văzând, că călărețul se ridică și începe să alerge din toate puterile înainte.

— Alelei Doamne, strajnic om, strigă părintele. După așa o căzătură să te mai ridici.

Boerul nu avu timp să reflecteze căci luarea a-minte i-o atrase urletul ce-l scoaseră urmăritorii vâzându-și jertfa prăvălită la pământ.

Erau tătari.

Veneau ca vântul. Caii lor mici dar iuți, se așterneau pământului nu alta, în vreme ce călăreții învârtteau arcurile deasupra capetelor urlând și răcnind sălbatec.

Pribeagul mai avea vreo două sute de pași până la țărm.

Boerul făcu semn celor din barcă să se pogoară încet, iar celor dela spate le dăde porunca:

— Puneți săgețile copii.

Arcurile se întinseră cu un zizăit sinistru. Săgețile se lipiră de corzile încordate.

Necunoscutul ajunsese la țărm. Când dăde cu ochii de râul larg, se opri țipând îngrozit.

— În apă, în apă, strigă deodată și boerul și părintele Niculae.

Omul aruncă o privire îndărăt și văzând pe urmăritori la câteva sute de pași pe urma lui, își făcu o cruce și sări în apă.

În aceeași clipă argații din caic pogorîră lopețile în valuri. Sub încordarea brațelor caicul sbură nu altceva. Sofron cărmaciul se ridică în picioare și începuse aduna un pălămar pe care îl tot cumpenia în aer.

Din valurile gălbuie eși deodată la iveală capul omului. Înotă din răsputeri.

— Păzi, mă-ă!, strigă Sofron și pălămarul sbură peste apă ca un șarpe, căzând tocmai înaintea omului.

Acesta apucă ștreangul cu amândouă mâinile și în clipa aceea caicul își schimbă cursul apucând spre țărmul drept la vale.

Atunci ajunseră la țărm și cei dintâi urmăritori.

Văzându-și prada scăpată, descălecară și începură a săgetă, luând de țintă pe cel ce le scăpase din mâni.

Săgețile cădeau ca niște năluci în jurul capului acestuia, dar fără a-l nimeri.

Argații lui Stroe începură și dâșii a trage în Tătari. Prutul era însă umflat și distanța prea mare pentru a putea face vreo pagubă.

În schimb tătarii puteau face cu siguranță pagubă vieții celor ce vâsleau pe râu.

Apa repede reclamă multă cumpătare în vâslit. Se putea ușor să apuce caicul în vreun vir ascuns și s'a mântuit. Te învârtesti pe loc o vreme și te pomenesti pe urmă în apă.

Cei de pe țărm așteptau cu inima grămădită sfârșitul acestei întâmplări neprevăzute.

Boerul Stroe își perduse cu desăvârșire cumpetul. Răcniă, când înjurând pe tătari, când pe argații proprii. După cum se nimerea.

Caicul începuse să se apropie de țărm. Sofron cărmaciul începuse să se întindă pălămarul, apropiind pe strein tot mai mult de caic.

În acele clipe ajunse la țărmul opus un nou urmăritor. Tătarii adunați îl salutară cu bucurie. Descăleacă, așază săgeata pe coardă, întinse brațul, săgeata porni și — un țipăt strident eșit din gura străinului, dovedi că a fost nimerit.

Boerul Stroe pomeni de niște sfinți tătarești și plecă spre caic care se lipi de țărm.

Sofron trăgea cu mare grijă pe străin.

— Trage mai tare mă, că moare omul!

— Să trăiești boerule, de i-o fi așa scris, ce să-i faci. Facem ce putem, răspunse argatul.

Și avea omul dreptate.

În fine a succedat. Vreo doi argați săriră în apă și apucară de mijloc pe străin. Din umărul stâng se vedea pana săgeții care s'a înfipt adânc în carne.

Străinul atâta a mai putut, să se dea pe mâna argaților, apoi închise ochii.

Oamenii îl ridicară pe mâni și porniră spre curte.

Ceilalți vreo câțiva rămași pe țărm începură a se îngâna cu tătarii.

Și cine purta isonul?

Părintele Niculae, omul lui Dumnezeu.

— Ai mă, capcânilor, v'a trebuit sânge de creștin. Na!, strigă părintele Niculae și uitând de sfințenia dulamei sale preoțești, făcu un gest de bufnă în răs argații.

Da ce să-i faci?

Popă încoaci, popă încolo, da-i om și popa. Și-i mai vârtos om când se supără.

Ș'apoi mă rog eră vorba de sânge creștinesc. Doar văzui bine părintele că străinul înainte de-a sări în apă își făcu cruce. Și atât îi eră de ajuns lui care eră omul lui Dumnezeu.

Tătarii mai repeziră câteva săgeți spre țărmul de dincoace, apoi ridicară pumnii în aer amenințând și apoi porniră îndărăt în pasul mărunț al cailor.

Părintele și cu argații le mai deteră câteva înjurături de drum, apoi porniră cu toții spre curte, unde boerul ajunsese deja cu străinul.

Când ajunse părintele găsi toată curtea în mișcare.

Argații și cu fetele de prin casă făcuseră grupuri discutând cu vehemență cele întâmplate.

Întreaga curte eră în plină furtună.

Un argat bătrân se rescocorî către niște oameni.

— Apoi ce v'am spus eu mă? Poftim, mai ziceți că Trăila e beat. Am simțit eu că are să dea ceva peste noi. Nu înzădar se ridică stolurile de corbi din Bugeac și trec spre Moldova. Amiroasă a sânge.

Și ici și colea, în fiecare colț nu se auzia altceva decât povestea peripețiilor împreunate cu scăparea străinului, pe care boerul l'a urcat în iatacul său spre a-l grijă.

Femeile și fetele din bucătărie ascultau cu palmele la gură, despre goana nebună, ai cărei martori au fost argații.

O ușoară înfiorare se putea observa pe fețe. Cei tineri, mai aprinși, amenințau vociferând că așa și așa vor arăta ei tătarii.

Cei mai bătrâni, oameni așezați și pățiți, clătinau din cap numai, fără a zice vreun cuvânt.

Aceștia știau ce va să zică războiul, aceștia au luat cu toții parte la vreun ospăț sângeros dat de Măria Sa Moartea.

În vremea aceasta soarele primăvăratice zimbă din lăcașul său, vesel că un mire care se pergătește de nuntă, umplând cu căldura fericirii sale văzduhul albastru.

Eră la amiazăzi.

Întreaga întâmplare minunată să fi fost durată o oră. Acelora însă cari au luat parte la nădirea ei, li se păruse că cine știe de când a trecut vremea prânzului.

Curtea se umplu de oameni.

Țăranii din vale luaseră știre despre cele întâmplate și alergaseră într'un suflet pân' la curte să vadă ce s'a întâmplat.

Și lucru minunat.

Ori cât se trudeau argații să mențină întâmplarea între marginile adevărului, vrând nevrând o dedeau

când la stânga când la dreapta, lăsând ceva din adevăr și punând ceva dela dâșii, până ce nici dâșii nu și-ar mai fi putut da seamă, că într'adevăr cum a fost întâmplarea.

Acest lucru îl constată cu multă mâhnire părintele Niculae, care trebui să audă din gura unui țaran întreaga întâmplare.

Ascultă părintele cât ascultă, da pe urmă nu mai poate răbdă:

— Da cin' ți-a spus bazaconiile acestea, măi om a lui Dumnezeu?

— Ia, Sofron argatul, doar a fost acolo omul.

— Da și eu am fost, se pripi părintele, și eu am văzut altceva.

Țăranul privi cu neîncredere la preot, pe buze i se furișă un suris batjocoritor și plecând capul zise:

— Se poate Sfinția-Ta.

Părintele privi întins la țaran și bolborosi pentru sine:

— Ce va fi din întâmplarea aceasta pân' va ajunge la Suceava.

Deodată tresări.

Sus la cerdașul boeresc apărură Stroe Lupu și plecându-se peste parmaclac, strigă în curte:

— Părinte Niculae! Părinte Niculae!

— Aici boerule!, strigară mai multe voci, de vreme ce mulțimea se dete cu sfială la o parte făcând loc părintelui, care trecea spre scări.

Jos se începură ghicitoriile.

— Oare ce-o vreă, măi?, întrebă unul.

— S'o spovedi. Ai?, se încumetă altul.

Un al treilea, mai cuminte, închiie discuția:

— O să auzim!

— urmează —

O O O

DIN CARTEA VIETII

Fericirea e ca o minge; alergăm după dânsa, și cum am ajuns-o, îi dăm cu piciorul.

Cea mai mare pedecă pentru găsirea adevărului, e încăpăținarea omului, care crede că știe și cunoaște totul.

Cu fiecare desiluzie încredințează-te mai mult că ești dator a fi și mai bun, — pentru atâta răutate câtă este pe lume.

O O O

Din războiul italo-turc: Preoți chemând la războiu poporul.

REVERIE

SEB. BORNEMISA

Cum stau așa, furat de gânduri,
Privirea mi se perde 'n vag,
Și-n mintea mea se închiagă chipul,
Ce-n lumea asta mi-a fost drag.

Acelaș zimbet de madonă,
Aceiași ochi fermecători,
Parcă-i zăresc din nou acum
Cum mă mustrau adese ori.

În jurul meu e frist și rece
Și mii de frunze arămii,
Aduse 'n vânt din depărtare
Acopăr străzile pustii.

Cum le privesc cu ochii 'n lacrimi
Se jese 'n sufletu-mi tăcut
Romanța dragostei curate
Din primăvara ce-a trecut.

O O O

PE DRUMURI

NOTE ECONOMICE

VASILE C. OSVADĂ

— continuare —

Știu că vă este cam incomodă călătoria în clasa III a trenului. E supărător mirosul sărăciei, dar zbuciumul în lupta vieții aici îl ai mai izbitor. Toemai pentru asta urcați cu mine în clasa III, în vagonul cel mare.

Așa. Suntem vreo 30 — înghesuți ca sardalele. Eu întru în vorbă — Dvoastră luați seama:

— Noroc frate, da de pe unde?

— De departe domnule. Da dta până unde hălăduști cu mașina?

— Iacă pân' aci, la plimbare.

— Că bună maică avuseși. Să te rabde ăl de sus. Noi ca vai de noi, merem după lucru, că asta ni-o fost data. Se vede, ce ți-i scris — trebe să păți. Amin-trelea fost-a trebile și pă la noi.

Domnu doar nu șede bine. Fă-te mai șea.

D'apoi zo aceia greu ni și nouă destul, da n'avem cum pustia s'o mai ducem. Am pornit la Petroșeni la lucru, că tare ne stâng năcazurile.

— O fi frate, că năcazurile sunt pe oameni, nu pe dealuri, dar spune-mi rogu-te pe, unde-ți ții țara?

— De pe la Huedin mă rog — ne tragem. Și-am fost și eu gazdă pe seama mea. Am avut 2 văcuțe și țarina mea, da acu-i pace. Și nu c-aș fi vreun prădălău. Doamne bate-mă. Am avut și eu un frate — *istit* ca Dta. O fost ajunsă la multă — 'nvățatură. Nu-l tăia popa.

Când eră încă la școli, o murit tata și ca ăl mai mare, i-am purtat eu de grijă.

Hălădeă la învățătură — lucru mare, și îmi eră fală să merg cu el la biserică.

D'apoi într'o vară numa ce vine acasă, că lui nu-i de seamă satul, că trebe să meargă la oraș. Tomna atunci am vândut un vițel cu 70 de zloți. I-am dat 60 lui — că-i eră sușug.

Și după asta, dragu meu și-a cui te are, ban

după ban, sută după sută, până mi-o picat jugul jos. Noa acum ce să mai fac, încotr'o s'o dau. Îi scriu o carte și zic să-mi vază și el năcazul, că eu l'am cunoscut a lui. Să trimeată vreo doi bani, să tulduiesc la o vacă.

O trimes, n'o trimes — m'ai știe și dracul — destul că acu mă duc la Petroșeni la lucru, c'am ajuns la sapă de lemn.

— Da dta nu guști o leacă — zice omul meu scoțind din surtuc un clondir cu spiroaică puturoasă.

— Fac și eu când sunt sănătos, dar acum mă doare rău capul. Ies puțin între uși, iau o gură de aier.

Simțiți dvoastră greul, ce apasă sufletul acestui *unuia* din mulțimea cu care mergem și noi pe drumul către Petroșeni?

Dragostea de frate l'a dezbrăcat de puțin ce-l aveă și în amarul lipsei de recunoștință își plânge drumul pribegiei către Petroșeni — întru câștigarea unui codru de pâne, pe seama copiilor rămași pe drumuri...

Dar ian stați. Ce-or fi având oamenii nostri de strigă așa pe nerăsuflăte. Adevărat că sticluța umblase între doi — trei, de multe ori, dar pare-că totuș prea aspru grăiesc.

— Mă, ăla-i domn fain, nu-i ca Titu. Di-ce l'ai mințit tu pă domnu ăla. Doar pe tine nu frate-to te-o trimes la Petroșeni. Că el ți-o dat destul. Da tu ești căne. Di ce bei fără de seamă. Și acu cu uiaga su-suoară.

— Ce știți voi, dar dacă dă și domnu de-o palincă. Unge-vi-ți pe buze.

— Ce io-s sărântoc să beau palinca nu știu cui, ha mă — se iscă cu vorba cel de al treilea, ce supse din sticluță.

S'au încăierat și dacă tremul nu sosește în gara Petroșeni, nu știu câte capete rămân nesparte.

Dar am sosit.

Cum am ieșit din gară, fumul și praful de cărbuni ne izbește în ochi, pânăce mulțimea alcătuită în mare parte de semeni de-ai companionilor nostri de drum — se îngrămădește, se cotește, să-ți deă înainte.

În dreapta gării, jos în vale sunt ghemuite sute de căsuțe, în care muncitorii stabili își adăpostesc traiul.

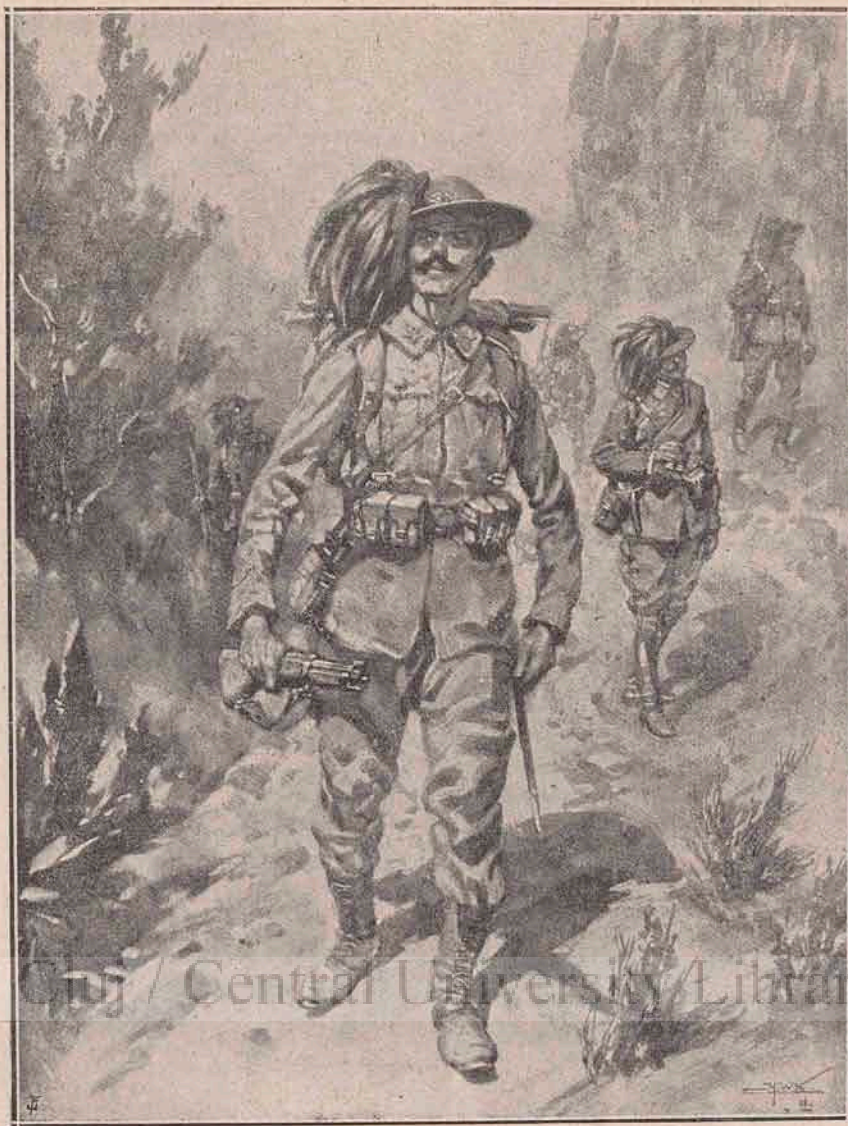
Mulțimea, miile de lucrători, care aleargă la Petroșeni pe câte 2—3 luni să-și facă banii de dare, ori de rată la bănci — sunt înghesuți prin cele cărcime murdare, ori pe sub șopruri și prin case dărăpănate și umede.

Toate neamurile din țară, își trimit săracii și nevoiașii ce-i au aici în Petroșeni, care cuprind ori câte brațe de muncă li s'ar imbiă.

Că nu se prea grămădesc — de asta sunt feriți toți proprietarii minelor de cărbuni prin munca cea grea și prin plata cea mică ce o dau în Petroșeni. Dimineața sunt sloboziți în mine mii de lucrători, la afunzimi amețitoare, de unde scot în nuori de praf cărbunele de piatră, ce se trimite în toată țara. Aierul mocnit, munca grea, praful și mirosul ce-l înghit ziua întreagă — îi scot seara istoviți și însemnați cu brazdele ce le-au lăsat pe fața lor sudorile amestecate cu praful de cărbuni.

Așa cum sunt — cei mai mulți lucrători dau buzna până în crîșma cea mai aprîpiată să-și stâmpere amarul. Și dacă amarul e mai mare și omul e mai slab, vinarsul i se urcă la cap și cât ai bate în palmi îi crește „contul” în vremece îl dezmeardă la ureche câteun scripcar și îi spune vorbe dulci câteo femeie pripășită p'acolo. Și ca mâne se trezește omul nostru că a muncit o săptămână întreagă pentru crâșmar și adjuncții săi.

Soldat italian bersaglier, din cei trimiși în Tripolitania, ca mai viteji.

Și asta o pătesc sute și mii de lucrători din Petroșeni, după ce nicăieri nu va fi mediul mai ticălos, ca aici în acest furnicar, alcătuit din cei slabi ai tuturor neamurilor.

După munca, ce o săvârșesc, acești nenorociți oameni, societățile Salgó-Tarjani, Zsilvölgyi, statul și alți întreprinzători — au venit enorme și din sudoarea brăzdată cu praf de cărbuni ei culeg aur din belșug.

Dar cu toate acestea — de instituțiuni anume pentru lucrători prin care să li să îndrepte și mai ales se li să păstreze măcar rămășițele unui traiu omenesc, nici po-mană nu e în Petroșeni. Și azi, când acest cuib de bogăție și de ticăloșie adăpostește peste 20 mii de suflete, și azi Petroșeni e comună mică, condusă de un notar și un primar de sat, cari nici vreme, dar nici apitudine nu au să se ocupe de probleme sociale și economice.

Marile societăți își au direcțiunile în Budapesta și după lege acolo plătesc și dările — îmbogățind venitele capitalei, în vreme ce satul și ținutul din care scot cărbunele — aur, se luptă cu mizeriile lipselor de tot felul.

Locuitorii băștinași, românii se tot răresc, fiecă pleacă în lume cu banii primiți pentru pământurile, care ocrotesc în sinul lor cărbunele, fiecă se retrag mai înspre păduri.

Piața Petroșenilor e formal cutropită de geșetari care vin cu pinckelul și merg peste câțiva ani cu sutele de mii — în pungă.

O acțiune mare, cuminte și pornită din adevărată dragoste de neam și de țară de sigur ar putea, încă salvă acest pisc de țară, atât de bogat în aur și atât de sărac cu sufletul.

Și valea Jiului în care e așezat și Petroșeni e a noastră din moși strămoși. La gurile acestei văi sunt ruinele Sarmiseghetuzii. Nouă ni se impune marea acțiune. Vom înțelege rostul acestei îndatoriri? Cineștie?

o o o

Când am trecut în noaptea asta

A. COTRUȘ

Când am trecut în noaptea asta
Prin dreptul tristei tale porți,
Imi răsări cernită 'n minte
Povestea anilor mei morți.

Povestea unei vechi mansarde
De la o margine de-orăș
Și-a unor trepte mult bătute
De un pas nebun și drăgălaș.

Și stând așa perdut în strădă
Am început să plâng amar
Privind sub geamul tău ca'n vremuri
Spre-acelaș bolnav felinar.

O O O

„Oameni cari au fost“, de N. Iorga.
C. Ș. FĂGETEL

Ni se înfățișează, adunate într'un prim volum, o parte din articolele dlui Iorga tipărite în „Sămănătorul“ și în „Neamul Românesc“, în curgerea celor din urmă zece ani. Sunt amintiri despre oameni pe cari dl Iorga i-a cunoscut de-aproape, pe calea unei prietenii adânci, și comemorări scrise cu diferite prilejuri despre acei oameni cari au lăsat o dâră în veața noastră literară, culturală sau politică.

Aflându-ne acum în fața lor, încercăm o dulce răscolire în intimitatea ființei noastre morale. E ca și cum ne-am întâlni cu niște vechi prieteni ai sufletului nostru.

Articolele acestea adunate aci sunt *sfătuitoarii* noștri de acum câțiva ani, sunt *călduzele* celor dintâi pași ai tineretii noastre, sunt dascălii cari au înrăurit în chip hotărâtor asupra felului nostru de-a fi, de-a judeca, de-a munci. Și această dulce răscolire vor încerca-o cei mai mulți și cei mai buni dintre tinerii de astăzi, al căror suflet, a căror cultură și a căror atitudine se datorese poveștelor culese, acum câțiva ani, din lectura tihnită a articolelor de față. Nu găsim astăzi un om, al cărei scris să fi străbătut cu mai multă putere și să fi lăsat înrăuriri mai adânci în sufletul vremii de față.

Mi-aduc aminte de anii aceia de strălucită înflorire ai „Sămănătorului“, când articolele din frunte ale dlui Iorga stăteau sub ochii țintiți în acelaș loc ai unei grup de școlari retrași în colțul luminat slab al unui Internat din cutare oraș de provincie. Simțeam în clipele acelea cum în sufletul nostru se îndeplinește o schimbare, se realizează o prefacere morală, și cum, la sfârșitul lecturii, fiecare din noi pornește cu mintea mai bogată, cu simțirea înnoită, cu puterea conștiinței mai vie.

Și poate că în acelaș ceas, în mii de alte suflete aceleași articole, străbăteau tot așa de sigur, lăsând în urma lor aceiaș prefacere, aceiaș orientare.

Cu înfiorare sufletească, prin urmare, deschid cartea aceasta în care regăsesc puterea magică a celui mai impunător scris din vremea noastră.

Nu sunt articole *trecute*, pe care curgerea vremii să fi așternut rugină și să le fi scos din cadrul unui interes actual.

Din slova lor se desface aceiaș putere de a mișca de-a convinge, de-a purifica simțirea și de-a îndrepta ochii spre cele mai frumoase culmi spre care poate, spre care *trebuie* să privească cineva.

Dl Iorga e un îndrumător al literaturii, dar nu numai atât; e un îndrumător al culturii, e un îndrumător al vieții politice. D-sa e, înainte de toate, un mare răspânditor al celor mai bune elemente morale pe care se poate ridica o viață pe deplin *moralizată* și un suflet

național *bine crescut* din care să poată răsări o literatură, o cultură și o politică mai bună. D-sa a privit întotdeauna aceste manifestări în legătură cu sufletul nostru românesc, care suflet vine din adâncimile unui trecut, trece prin împrejurările variate ale unui prezent și merge spre un viitor în ale cărui zări trebuie să vedem neapărat, triumful deplin al unei mari energii naționale, făcând apologia acelor însușiri bune caracteristice neamului nostru, condamnând cu asprime toate acele păcate și rătăcirii care s'au strecurat în alcătuirea vieții noastre, scoțând în evidență elementele bune care stau îngropate în trecutul nostru cultural și fixând cu precizie idealul pe care trebuie să-l urmărim, în dezvoltarea ființei noastre naționale.

Dl Iorga a ținut întotdeauna *moralizarea și disciplinarea sufletului nostru* în vederea celor mai strălucite manifestări de care poate fi în stare moralitatea unui popor.

Toate aceste tendințe se desfac lămurit din fiecare articol din cartea de față, unde găsim înfățișarea celor mai alese figuri ale vieții noastre sufletești și formularea învățămintelor care se pot scoate din munca și din existența acelora „cari au fost“.

Suntem recunoscători dlui Iorga pentru punerea la îndemână a acestui mănunchi de articole, din lectura cărora poate izvorî, pentru multe generații încă, cea mai bună orientare morală.

Cetind „Oameni cari au fost“, putem vedea ce oameni *trebuie să fie*, ce suflet, ce cultură și ce muncă trebuie să cuprindă fiecare generație, pentru ca să atingem cele mai înalte culmi ale unei dezvoltări naționale.

O O O

Din raiul sărutărilor

ERMIL BORCIA

DORICHII

Când te cerți cu mine, 'mi pare
Gura ta atât de mare,
Dar, când mă săruți, Dorică
Ah, gurița ta-i prea mică.

* * *

NU MAI ÎNTREB

Nu mai întreb de mă iubești
Și nu te 'ntreb de ții la mine,
Când dulce sărutarea ta
Îmi prinde, ah, atât de bine!..

* * *

TRANDAFIRII ȘI GURIȚA

Trandafirii Dumnezeu
I-a făcut spre desfătare,
Iar gurița fetelor
A făcut-o de gustare.

* * *

NU E FLOARE PE PĂMÂNT

Nu e floare pe pământ
Sărutată-atât de rouă
Ca gurița ce-o sărută
Dragostile până plouă...

O O O

FLORI DE-O ZI

POVESTEA OCHILOR CARI MINT

S. B.

Eră — sunt câțiva ani de atunci — pe un amurg de primăvară. Dase colțul ierbii din pământ și răsărise mugurul pe creangă. În suflet simțiam un gol nedeslușit și nu-mi aflam rostul. Atunci am întâlnit-o pe aceea despre care scriu acum. La 'nceput vorbiam puțin. „Ce faci? A dat primăvara! Ce cald e!” și alte fleacuri de acestea. Părea că altceva nici nu știm. Dar vremea se trecea mereu și cum ne întâlneam în fiecare zi, ne împrieteneam tot mai mult. Și vorbiam și altceva. Despre impresii, despre planuri pentru vară și altele. Prin Mai apoi eram prietini nedeslipiți. Porniam în alei și citiam versuri din Eminescu. Citiam eu, ea ascultă. Și după ce citiam, porniam la plimbare și suspinam adesea. Ea mă privia, cu ochii ei cumiți și nu înțelegea tulburarea mea. Nu vrea s'o înțeleagă. Se făcea că nu înțelege. Ochii ei însă îmi spuneau o poveste așa de frumoasă și plină de curățenia unei iubiri de primăvară. Ne puneam pe-o bancă părăsită și cătam în ochii ei. Și cătam adânc, de par'că mă perdeam privind-o. Dela o vreme nu mai vedeam nimic, decât două lumini arzătoare și sub pleoapă simțiam o lacrimă ferbinte...

Ce dragi mi-au fost ochii aceștia! Rămâneam noaptea adesea cu privirea perdută în vag și mă gândiam la ei. Și par'că-i vedeam aevea și vedeam și sufletul ei. Bun, cuminte, blând, credincios cum am dorit în totdeauna să fie un suflet. Și cum m'am înșelat! Abia trecuseră câteva luni de când o cunoscusem și — s'a fidanțat.

Asta-i povestea ochilor, cari m-au mințit. Acum a trecut de-atunci multă vreme, dar tot mă mai gândesc la ei. Nu că i-aș mai iubi, dar uite așa numai, să-mi treacă vremea. Și vremea trece. Și bag de seamă, că trec și eu. Și cum n-aș vrea să treacă vremea, să mai pot odată fi iar ce-am mai fost! Cât aș dori să mai pot iar crede în ochii cuiva. În ochii uneia încă. În ochii celeia de pe urmă, care singură mi s-a putut furișă încă în suflet. Să le mai îndrug iar cântece în amurgul serii, când scapătă soarele după creasta munților. Dar nu mai pot, că vezi *povestea ochilor cari mint*, e azi pentru mine — *învățătură*.

***

RĂZBOIUL SFÂNT

Intrarea armatei italiene în Tripolitania, cam pe nedrept, a produs multă nemulțumire în popoarele băștinașe de aici, cari se simțiau mulțumite sub stăpânirea Turcilor, de-o lege cu ele, și drept răspuns la atacul acesta au declarat *războiul sfânt* împotriva creștinilor Italiani. Arătăm în numărul de azi al revistei noastre chipul, cum preoții mohamedani desfășoară steagurile răscoalei și chiamă la armă poporul împotriva dușmanului.

Fanatismului nebun, ce-a cuprins pe Turci și pe Arabi în urma declarării războiului sfânt, i sau văzut

apoi urmările la Benghazi și în alte ciocniri, unde trupele turcești și arabe au câștigat strălucite învingeri asupra armatei italiene.

— Ca vedere de pe câmpul de luptă mai dăm chipul unui soldat italian, numit bersaglier. Acești soldați formează cele mai vestite regimente italiene, pe cari chiar și în acest războiu le-a cinstit regele Emanuel, pentru vitejia cu care s-au avântat în lupta dela Benghazi.

***

MOARTEA UNUI POET AL PLEBEI

În Paris e mare jale între librării colportori, căci a murit nu de mult cel mai cetit și talentat scriitor de romane de senzație, Guilbert Guinhard. În timpul din urmă scrierile lui se treceau în exemplare uimitor de multe, căci aveau părți senzaționale, ca romanele nici unui alt scriitor. Guinhard nu a fost un scriitor în înțelesul dela noi al cuvântului, ci un scriitor de porunceală. În Paris anume editorii romanelor de senzație au legături cu două feluri de scriitor: patroni și negri. Patronul e scriitorul romanelor de senzație, care dă ideea romanului și-i face schița pe scurt. Restul, cele zece — treizeci de mii de rânduri, cari completează firul povestirii le scrie negrul. Cartea apare numai sub numele patronului, și astfel negrului nu i se recunoaște nici un merit în reușita ei. Guinhard încă a fost un negru de acesta lângă scriitorul Mantépin Xavér și după moartea acestuia a pribegit dela un romancier la altul. Dar el n-a fost un negru simplu, ci a avut și un deosebit talent de a scrie, și acum după moartea lui i s-au recunoscut meritele netăgăduite, ce le-a avut la succesul romanelor de senzație, pe cari le citea în timpul din urmă în Paris în număr foarte mare plebea: servitoarele, birjarii, măturătorii de străzi și alte strate de jos ale locuitorilor.

***

ÎNȚĂIUL MARTIR AL PRESEI

Învățatul scriitor al trecutului cultural italian: Paolo Picca, a scris un interesant studiu despre martirii ziaristice din statul bisericesc, în care dovedește, că din partea acestui stat o mulțime de scriitori au fost întemnițați, spânzurați și decapitați pentru cutezanța cu care și-au spus unele păreri despre biserică. După Paolo Picca, cel dintâiu martir al ziaristicei Niccolo Franco din Benvent, poet și ziarist. Acesta în sonete latine sbiciuise curtea papei Paul IV., și pentru asta a fost tras în cercetare criminală și dela spânzurători numai moartea grabnică a papei l-a scăpat. Dar Niccolo Franco și după asta a continuat cu criticele la adresa bisericii, în urma cărora papa Pius V., s'a văzut nevoit a edă o enciclică, în care amenință strict pe aceia, cari cutează a colportă, „noutăți stricătoare” despre papă, despre episcopi și despre alți prelați. Franco însă nici în urma acesteia nu s'a liniștit, și a scris din nou o epigramă pișcătoare din cale-afară, la adresa papilor. Asta apoi nu a rămas nerăzbunată. Franco a fost osândit de incviziție la moarte și peste câteva zile și-a sfârșit viața în furci.

O O O

RÂNDURI MĂRUNTE

SĂRBĂTORIREA LUI EMINESCU

Poetul, înaintea răsăririi căruia se 'nchinase falnicul apus al bardului din Mircești, a fost sărbătorit în Galați. Vremea de 20 de ani după moarte i-a dat aceleia, care s-a mulțumit cu atât de puțin în viață, un semn da recunoștință. I-s'a ridicat o statuie, care s'a desvălit în fața ministrului instrucțiunii C. C. Arion, a unui mare număr de scriitori și a unui public imens. Și s-au rostit vorbiri frumoase și avântate din prilejul acesta, că lumea a rămas pentru un moment frapată de focul vorbelor ușor curgătoare. În mintea tuturor Eminescu s'a încheșat, ca un poet genial, ca cel mai mare poet al neamului nostru, un adevăr, pe care de altcum azi îl afirmă 99 % de Români. Nu s-a prea vorbit însă înaintea statuei, închinată memoriei lui Eminescu, despre viața lui. Și trebuia, ca să se accentueze și aceasta mai mult. Nu, ca să se acuze epoca, care nu l-a primit cum ar fi trebuit, ci ca să se tragă învățături pentru viitor. — Că la această serbare noi Ardelenii n-am fost reprezentați, par'că ne cade greu s'o spunem. Dar e așa! La serbările dela Blaj, frații nostri de dincolo, număroși scriitori și alții, au alergat cu toată dragostea, ca să ne cunoască la noi acasă. Noi însă n-am avut vreme să mergem la ei, nu pentru ei, ci pentru Eminescu. „Asociațiunea“ par'că totuș trebuia să fie reprezentată, mai ales, că a hotărât și ea să ridice nemuritorului poet un bust.

* * *

AL. CIURA: AMINTIRI

De Alecsandru Ciurasa vorbit mai mult abia în timpul din urmă, deși condeiu lui, care prinde atât de bine scenele din viața Munților Apuseni, și-a curcit de multe cercul de cetitori. Amintirile pe cari acum ni le dă într-un volum elegant, sunt însemnările unui suflet de poet, care într-un stil limpede și fermecător, smulge din viața nenorociților moți cele mai dureroase note. O lume perdută, patriarhală, un colț de țară românesc cu alți oameni, cu alte datine, cu altă viață, ca cea de azi, ne defilează pe dinaintea ochilor cetind pagină cu pagină Amintirile lui Ciura. Și din fiecare rând, din fiecare pagină se desprinde o melancolie ușoară, un regret dureros pentru o viață care nu mai este.

Risc afirmarea, că nici un scriitor al nostru nu trăiește atât de mult viața, pe care o așterne pe file, ca A. Ciura. În tot ce scrie, se oglindește zbuciumul sufletului său și nuvelele și schițele lui au aceea căldură și spontaneitate proprie lor, care îl deosebește mult de alți scriitori ai noștri, în scrisul cărora e ceva gândit, ceva forțat, ceva meșteșugit... De aceea e eveniment literar la noi în Ardeal apariția volumului: *Amintiri* și ar fi de dorit, ca să înțelegem însemnătatea acestui lucru.

***

PENTRU ÎNTĂRIREA BISERICEI ȘI A NEAMULUI

Braşovul a avut în 23 Octombrie câteva clipe de sărbătoare. În faţa unui public numărös s-a pus în a ceastă zi piatra unghiulară pentru un internat românesc, care să adăpostească de vremi grele pe elevii scoalelor româneşti de sub poalele Tâmpiei. E de mare însemnătate înfiinţarea unui internat pe lângă gimnaziul din Braşov, şi vreo trebuinţă mai arzătoare nu prea aveau Braşovenii. Să dea Dumnezeu, ca acest internat să fie într'adevăr leagăn pentru întărirea bisericei şi a neamului!

❁ ❁ ❁

PROȘTI

nuvela dlui Liviu Rebreanu o reproducem din „*Almanahul scriitorilor dela noi*“, care a apărut în editura „*Librăriei Naționale*“ din Orăștie, de unde se poate comanda.

* * *

POEMELE SINGURĂRĂȚII

va fi titlul unui volum de poezii de-ale dlui *Victor Eftimi*, cari vor apărea în editura „*Librăriei Naționale*”, *S. Bornemisa* din Orăștie, și din care autorul ni-a trimis spre publicare în „*Cosinzeana*” ca specimene, poeziile din fruntea acestui număr.

* * *

NOUTĂȚI LITERARE

Am primit la redacție:

Caton Theodorian: *La masa calicului*, romane și schițe.

G. Rotică: *Poezii*, ediția a doua a poeziilor poetului bucovinean.

Țara Nouă, revistă literară științifică alunară în București.

○○○

SCRISORI DELA REDACȚIE

MANUSCRISELE NU SE RETRIMIT

Ananie Vucu. Scrisoarea dtale ni-a plăcut mult și ni-a procurat o mângâiere rară. Mulțumim.

S. G. Blaj. Ocazional vom publica-o. Multe salutări.

X. J. Nu-s tocmai reușite. Mai scrie, poate ne poți da
ceva mai bun.

V. Georgiu. Dta scrii ușor, dar pe lângă versificație mai e nevoie, să ai ceva a spune. Nu le putem folosi.

Delepeșica. „Nu ajunge măsura“ — să vă răspundem cu vorbele dvoastră.

000

GHICITURI ILUSTRATE

Dintre *abonații* nostri ghicitura ilustrată din numărul trecut al revistei, au rezolvat-o corect: Dna Melania Ludu, Prejmer; Elisabeta Cioban, Orșova; Ludovic Tot, Beiuș; Emilia Fărcaș n. Hengye, Tâmaia; Nicu Secășanu, teolog, Sibiu; Alexandru Predovici, student, Brașov; Ioan Clopoțel, stud., Brașov; Nicolae Gogonea, stud., Brașov; Luize Herzegh n. Bran, Fărcașa. Premiul, câte o carte, l'au câștigat: Emilia Fărcaș n. Hengye, Nicolae Gogonea și Luise Herzegh n. Bran.

Ghicitura a fost următoarea:

O raclă-i lumea, stelele-s cuie
Bătute 'n ea, și soarele-i fereasta.

(Eminescu).

Rezolvirea ghicitei din numărul acesta să ni se comunice până în 25 l. c. Între *abonații* noștri, cari o desleagă, vom sorta iarăși trei cărți.

BIBLIOGRAFIE

Au apărut și se află de vânzare la „**Librăria Națională**”, S. Bornemisa, următoarele cărți:

Ion Gorun: Știi Românește?	cor.	1'35
Cristescu și Bratu: Metodica învățământului primar	"	6—
Bucura Dumbravă: Haiducul, roman	"	2—
Victor Cathrein: Concepția catolică despre lume	"	1'95
Sofia Nădejde: Robia banului, roman	"	2—
Dr. N. C. Paulescu: Instincte sociale, patimi și conflicte, remedii morale	"	2—
Björnsterne Björnson: Synnove Solbaken	"	1'50
D. Zamfirescu: Anna, roman	"	2—
Carmen Sylva: Pe Dunăre	"	1—
" " In luncă	"	1—
Cardinalul Wisemann: Fabiola, rom.	"	2'50
I. Gorun: Robinson în țara românească	"	1—
Dr. Lupaș: Însemnătatea bisericeii	"	0'10
Goethe: Hermann și Dorothea, trad.	"	0'80
I. A. Basarabescu: Nuvele	"	2—
T. Popovici: Carte de cântece I.	"	0'60
" " " " II.	"	2—
Gaster: Crestomația rom. I—II	"	5—
Coșbuc: Sacontala, trad.	"	5—
Goga: Însemnările unui trecător	"	3—
T. Mera: Din țări streine	"	2—
Iorga: Tulburările bisericești și politica-nizmul	"	0'75
Iorga: Serbările dela Blaj	"	0'30
Strin: Din sârmana mea grădină (poezii)	"	2—
Cotruș: Poezii	"	1—
H. Stahl: Bucureștii ce să duc	"	2'50
Iorga: In era reformelor	"	2—
Tudor Pamfile: Graiul vremurilor, povești	"	2—
A. D. Culea: Învățământul despre natură	"	3'50
A. C. Cuza: Scăderea populației creștine și înmulțirea jidanilor	"	0'60
A. Maior: Magdalena, dramă	"	3—
Dostoievski: Crimă și pedeapsă	"	4—
O. Tăslăuanu: Informații literare și culturale	"	2—
L. Dauș: Dușmani ai neamului, roman	"	3—
Schopenhauer: Aforzime, trap. Titu Maiorescu	"	3—
Urechia V. A.: Legende Române I.	"	3'50
" " " " II.	"	3'50
Renard: Este omul liber?	"	2—
I. Stuart Mill: Robia femeii	"	1—
H. Lecca: Cancer la inimă, piesă	"	1—
Dim. Oeconomu: Capul lui Mihai Vi-teazul	"	0'60

I. Grămadă: Din Bucovina de altădată, schițe	"	0'20
Iules Verne: Castelul din Carpați	"	1'60
L. Dauș: Străbunii	"	1'50
Conan Doyle: Duett, roman	"	1'60
Dr. V. Onișor: Legiunea țării noastre	"	1—
Iorga: Ceva despre Ardealul românesc	"	0'60
Dr. Șimon: Vasile Nașcu, legat	"	6—
Pecurariu: Elemente de estetică	"	1'20
Dr. D. Moldovan: Advocatul popular	"	2'50
" " " " leg.	"	3'50
Nordau: Minciunile convenționale	"	1'20
Agârbiceanu: In întunec, nuvele	"	2—
Maria Moscu: Ada Lazu, nuvele, ...	"	2—
Ciura: Icoane	"	1'20
Bălăior și Tămăița: povești	"	0'50

Cărți pentru copii:

Dr. C. Popescu: Povești și fabule pen-tru copii, volum ilustrat	"	3—
Robinson Crusoe, tradus de Rosetti, ilustrat	"	3—
Smara: Corbul cu pene de aur	"	2'50
Copiii la țară. poveste veselă, ilustrată	"	3—
Preublări prin lume: Americile și Australia	"	1'50
Adelina Major: Biblioteca Copiilor II.	"	1'60
" " " " III.	"	1—
" " " " IV.	"	1'60
Stanley, volum ilustrat	"	1'60

Cărți științifice:

Dr. L. E.: Omul. Anatomia capului	"	1'50
Iirsich: Orzul și cultura sa.	"	1—
Mic Atlas din istoria naturală	"	4—
Berbecul și oaia	"	2—
Seyfferth: Cânele, structura și organele sale	"	2—
" Boul și vaca	"	2—
A. Socec: Calul, principii asupra lui	"	6—

Reviste:

Ramuri:	"	0'60
Flacăra:	"	0'20

Piese teatrale noi:

Herz: Când ochii plâng	"	0'30
V. Stoica: Scrisori (trad.)	"	0'30
C. Ș. Făgețel: Copiii nopții	"	2'50

O O O

Pentru porto să se trimită deosebit 10—30 bani.

A APĂRUT

„ALMANAHUL SCRIITORILOR DELA NOI”,

o foarte interesantă și vastă carte, care cuprinde fotografiile alor 46 scriitori născuți în Ardeal, Țara-Ungurească și Bănat, viața lor pe scurt, înșirarea cărților ce le-au dat la lumină și o bucată literară, vreo poezie, o nuvelă ori ceva știință, până acum nepublicată încă! Pentru întâia oară ni-e dat nouă Românilor de pretutindenea, ca să avem o astfel de carte la îndemână, care ne face cunoscuți pe cei mai de seamă scriitori născuți dincoace de Carpați, azi în viață.

„*Almanahul scriitorilor dela noi*” e o oglindă fidelă a aproape tuturor talentelor scriitoare dela noi, și e un mărgăritar prețios pentru fiecare casă românească! Căci cine nu dorește să cunoască și înfățișarea și viața celor mai de seamă fii ai neamului său, al căror scris îl cetește zilnic în ziare și prin reviste?

„*Almanahul scriitorilor dela noi*” mai are apoi încă un capitol interesant și de mare preț: *capitolul presei*. Se arată capurile tuturor foilor românești de dincoace de Carpați, se espune pe scurt istoricul fiecăreia, ce procese a avut până acum, cari i-au fost colaboratorii mai de seamă și cine scrie de prezent la ea.

Almanahul la sfârșit are și *Calendar pe 1912*, așa că ori cine cumpără „*Almanahul scriitorilor dela noi*”, nu mai are nevoie de alt calendar în casă!

Deoarece cartea aceasta s'a tipărit numai într'un număr restrâns de ecsemplare, rugăm on. public cetitor românesc să grăbească a o comandă, ca fiind o carte aievea prețioasă, interesantă și instructivă.

Un ecsemplar costă cor. 1.80 trimis franco. Dacă se comandă peste 5 ecsemplare la un loc, pe aceeaș adresă, se dă ecsemplarul cu numai cor. 1.60; iar cei, cari comandă la un loc peste 10 ecsemplare, îl capătă cu cor. 1.40, franco. Banii să se trimită pe adresa: „*Librăria Națională*” S. Bornemisa, Orăștie—Szászváros.

Pentru România și altă străinătate fiecare ecsemplar costă Lei 2.—.